

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף היומי

גליון 13

פרשת - צו

שבת כג - כט

הקפדה על 'תוספת שבת' - לא על חשבון הזולת!

ה'עונשי' שנחת עליה ללא התראה מראש... אך מרוב עגמת נפש אפילו לא היתה מסוגלת לדבר מילה, ובלעה את הכאב בליבה.

במהלך השבת - אחת מבנות המשפחה הבחינה שפני הכלה נפולות... ומצאה שעת הכושר לדובב אותה, עד שנפלט מפיה הסיפור.

ההיא פנתה בעדינות לאם החתן, שתברר את הנושא...

האם עצמה הופתעה מההתנהגות המוזרה שלא מתאימה לבן העדין שלה, ומיד נגשה להעמיד את בנה על חומרת הענין, ולהסביר לו שההקפדה על תוספת שבת לא ראוי שתבוא על חשבון הזולת.

החתן הטרי היה בהלם, ברגע הראשון כלל לא הבין מה טופלים עליו, רק לאחר מכן נזכר שאכן מתוך הלחץ והעומס בערב שבת, כאשר הכין את הנרות והבהב אותם, שכח לכבותם...

השלום בבית שב אל כנו - אבל התעוררה השאלה: האם נקנס אותה להוסיף עוד נר בכל ימיה בגלל השבת הזו, שהיא לא הדליקה בה נרות?

הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א פסק שאין לקונסה, כיוון שסוף סוף דלקו נרות שהאירו בשבת, וגם ההדלקה היתה מתוך התעסקות בכבוד שבת, והיא נחשבת כאנוסה היות שחשבה שבעלה הדליק עבורה.

דביתו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא 'לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה'

מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. [כג:]

היה מעשה בחתן ששיתף את כלתו בשאיפה שכבר בבחרותו קיננה בלבו - להקפיד בביתו על 'תוספת שבת' כראוי, ולהקדים את קבלת השבת יותר מהרגיל, כמובן בציפייה שיזכה בעתיד לשיתוף פעולה להגשים את חלומו.

בערב השבת הראשונה לנשואיהם, היו להם טרדות רבות, והכלה נכנסה למקלחת בשעה מאוחרת מהצפוי והמתוכנן...

והנה כשיצאה, כשהיא מוכנה לקיים את המצווה המיוחלת של הדלקת נרות, [שציפתה לקיים עוד מימי הגן...] גילתה לתדהמתה שנרות השבת כבר דולקים!

מיד היא הבינה את הרמז, שהרי כבר נדברו רבות להקפיד על 'תוספת שבת', וכנראה מרוב כעסו על האיחור, בחר להפגין את מחאתו בצורה מקורית.

ליבה נשבר בקרבה, על שהפסידה את המצווה החשובה כבר בשבת הראשונה, ובמיוחד כאב לה

ההשפעה של יראת שמים

משתמען מיליה כצורבא מרבנן. [כג:]

הגאון **רבי שלמה ולבה** זצוק"ל סיפר שבאחד הוועדים שזכה לשמוע מהמשגיח הגאון **רבי ירוחם ממיר** זצוק"ל, תבע מהם המשגיח לבנות בנפשם עוצמה רוחנית חזקה, כדי שיקלו להשפיע על אחרים ולחזקם בעבודת הבורא. והמחיש להם שההשפעה שלהם צריכה להיות כ"כ עוצמתית, עד שיהיו מסוגלים להגיע ליריד [שהיה נערך בימיהם מידי תקופה] ולשאת דברי חיזוק והתעוררות, באופן שכולם יניחו את כל עיסוקיהם ויבואו לשמוע בהתעניינות.

התלמידים הבינו שהוא מדבר בהפרזה בעלמא, שהרי ביריד היו רוכשים את הנצרך לתקופה ארוכה, והאנשים היו כ"כ מרוכזים בקניות, עד שכמעט לא היה ניתן לשוחח עימם על שום דבר.

אך לאחר פטירתו כשהגיע אחד מתלמידיו הגדולים להספידו, סיפר לפי תומו, שפעמים רבות רבי ירוחם היה מסוגל לרתק ציבור גדול של בני אדם שבאו ליריד, ולעורר אותם לעבודת הבורא, על אף שהיו טרודים מאוד בעיסוקיהם.

הגרש"ו מספר שחשב לעצמו מנין העלה הגר"י על דעתו שניתן להגיע לכוחות כאלו? והסיק שלמד זאת מהגמרא הזו, שיש מושג של 'משתמען מיליה כצורבא מרבנן', שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

וההסבר בזה הוא - שבעצם כל אדם בפנימיותו שואף לקרבת אלוקים, ולכן כאשר הוא רואה 'איש אשר רוח בו' - שיש בו יראת ה'. נוצר אצלו צורך פנימי להבל ממנו.

ניצול מושכל של הכוחות - משפיע עוד כוחות

כראוי נותנים לו אורה של תורה, שיצאו מחלציו בני תלמידי חכמים.

ומחדד נקודה נוספת - שהנה הנרות הללו הפוכים בדינם זה מזה, שבנר חנוכה אסור להשתמש, ואילו נר שבת כל מהותו הוא להשתמש לאורו.

ההסבר בזה הוא שהרי אם רוצים להצית אש בפתילת הנר ניתן לעשות זאת בשני דרכים, או לחבר אותה לשלהבת בוערת, או להכות ולשפשף אבנים זו בזו.

ה'שבת' מסמלת את ההצתה בדרך של ההתקרבות אל השלהבת, והחיבור אל קדושת השבת, לכן מצוה להנות מאורה. ואילו 'נרות חנוכה' מסמלים את האור שבא מתוך מאמץ של חיכוך זיכוך והתגברות, לכן המסר בא מהם דווקא ע"י הצינוי שלא להשתמש לאורם.

אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בני תלמידי חכמים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין. [כג:]

בשלמא דירה טלית ויין - מובן שמי שמשתמש בהם כראוי, זוכה שנותנים לו עוד כוחות להמשיך ולהשתמש בהם לעשות תפקידו בעולם, אך מפני מה השכר על 'נר' הוא 'בנים' ומהו הקשר ביניהם?

מסביר הגאון **רבי משה שוואב** זצוק"ל שגר הרי הוא רק כלי לקבלת האור, ואינו מאיר עד אשר תעלה בו השלהבת, מי שיוודע לנצל כראוי את הנר להשתמש בו לאור של מצוה - שבת וחנוכה - ראוי לו שיזכה שאור התורה יאיר בצאצאיו.

ובפרט שהאור מועיל להבדיל ולהבחין בין דבר לדבר, וזה מעלה שזוכים לה ע"י התורה - להבחין בין דין לדין, לכן המשתמש באור

מה מקשר בין מצוות ציצית לשמירת שבת?

ומסביר שכשקיבלו עם ישראל את השבת לפני מצות ציצית, הם היו לחוצים ודאגים - איך יצליחו לשמור את השבת על כל פרטיה ודקדוקיה, שנראו בעיניהם כמאסר באזיקים.

לכן נתן להם ה' את מצות ציצית - שהפתיל תכלת שבה מזכיר את הים והרקיע, ומרגיע את נפש האדם, ומהנה אותו מהיופי המשתקף בבריאה.

כשאדם מדמיין את עצמו מול גלי הים הרועשים בקולות מים אדירים, מתרחב לבבו, ומתוך הרגשה מעודנת כזו מסוגל יותר לקבל עול מלכות שמים ברצון ושמחה, וממילא קל לו יותר להיזכר בכיסא הכבוד.

כך אחרי שנתרחב ליבם מכח מצות ציצית, החלו להבין ולהרגיש את נועם השבת, שמכשירה אותם להיות עם מדושני עונגי, ונתרצו לבקש את מנוחת השבת, שבה יזכו לפסגות נעלות יותר של אמונה מתוך התבוננות במעשי בראשית.

דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי - ע"ש מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צבאות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותו, אמר להן: בניי, לא כך שניתי לכם סדין בציצית בית שמאי פוטרין וב"ה מחייבין, והלכה כדברי בית הלל! ואינהו סברי גזירה משום כסות לילה. [כה:]

משמע כאן שיש איזשהו קו שמחבר בין מצות ציצית לקבלת שבת - לכבוד קבלת שבת התעטף בציצית, ובדיוק בשעה זו עלה הנידון עם תלמידיו, האם סדינים חייבים בציצית.

הגאון **רבי חיים אפריים זיצי'ק** זצוק"ל הביא חזקוני שאומר [בפרשת שלח] מדוע נסמכה פרשת מקושש למצות ציצית? מפני שכאשר עם ישראל חששו מהשבת - נתן להם ה' את הציצית.

לא ניתן להסתכל רק על חצי הכוס המלאה

לעומתו אדם שמסתפק במה שיש לו יכול תמיד לשמוח בחלקו, ולהיות מאושר בגורלו, כמו שאמר יעקב אבינו יש לי כלי! לכן רק עם כוס יין מלא כברכת ה' - ניתן לחוש שמחה, ולהודות לה' כראוי, על כל הטוב שמשפיע עלינו.

ת"ר איזה עשיר כל שיש לו נחת רוח בעשרו דברי רבי מאיר. [כה:]
ופירש רש"י נחת רוח בעשרו - שמח בחלקו אם מעט אם רב.

במסכת סוכה [כ.]. כותב רש"י שדרך התנאים בכל מקום לכתוב תחילה את הדבר הפשוט, ורק אחריו את הדבר המיוחד, וצריך להבין מדוע כאן הקדים את השמח בחלק 'מועט' לפני ה'רב', הרי לכאורה יותר קשה לשמוח במועט?

לומד מכאן הגאון **רבי יצחק פנחס גולדווסר** שליט"א שעשירות אינה נמדדת במה שיש לאדם אלא בכמה חסר לו! כשיש מנה ורובה רק עוד מנה, קל לו להיות שמח יותר ממי שיש לו מאתים וחסרים לו עוד מאתים...

מוסיף הגרי"פ להדריך איך ניתן להיות 'שמח בחלקו?' ע"י האמונה שהכל בגזרת עליון - אם היה נצרך לי משהו נוסף האב הרחמן היה שולח לי אותו, וכל מה שאין לי סימן הוא שהבורא לא גזר עלי שיהיה לי אותו - לטובתי.

והוסיף הערה לעוסקים בחינוך שרגילים להטיף - יתביט על חצי הכוס המלאה... קל לומר וקשה מאוד לביצוע, שהרי שני החצאים שוהים יחדיו באותו שדה ראייה...

מה הפתרון?
להעביר את התכולה לכוס אחרת - קטנה יותר, אותו כמות נוזל שמשאירה בכוס גדולה חלל ריק - ממלאה לגמרי כוס קטנה! והנמשל הוא - אדם שנפשו רחבה וחומד הרבה מעבר למה שהוא צריך, תמיד מרגיש את החסר, ומתאונן על מה שאין לו, כמו שאמר עשיו יש לי רב', ולא מספיק.

אנשים דנים לכף חובה

אמר רב הונא חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות וכו', משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק.

שאל **מרן הגר"ח קנייבסקי** שליט"א מדוע לא נסמוך על החיוב לדון לכף זכות?

ואמר שרואים מכאן שדרכם של בני אדם לדון תמיד לכף חובה...

פרשת צי

ויעש אהרן וּבָנָיו אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה.

וברש"י: ויעש אהרן ובניו. להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל.

יש להבין וכי היה צד שאהרון הכהן - גדול הדור, שהשווה למשה - 'הוא משה הוא אהרון' - היה משנה ונטה מציווי ה'?

אומר הגאון **רבי ברוך מרדכי אזרחי** שליט"א שודאי לא משבחים אותו על שלא גרע וחסר מכל אשר נצטווה, אלא אדרבא החשש היה שמא יוסיף על אשר צוה.

הקושי של 'בעלי מעלה' הוא להתגבר על היצר 'להיות טוב יותר', חששנו שמא דבקונו הנוראה תמריץ אותו לתוספת מעשים, להדר יותר ולהחמיר יותר...

לכן באו להגיד שבחו - שלא הטו ימין ושמאל - שתמיד היה צמוד לרצון התורה, ושיווה לנגד עיניו רק את רצון הבורא, ולא את נטייתו האישית אפילו שהיא לכיוון החיובי.

הוא אשר נצטוונו 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', לא רק לקיים את דברי התורה מתוך הבנה ורצון טוב אלא לבטל את דעתנו לחלוטין לעשיית רצון הבורא.

הנה בהדלקת נרות חנוכה שאלה הגמרא: והיכן צונו? רב אויא אמר מ'לא תסור', רב נחמיה אמר 'שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך'. [כג.]

ולכאורה מה מוסיף ר' נחמיה יותר מהפסוק שהביא רב אויא? אלא מסביר הגר"מ שמשמעות הציווי של לא תסור היא להזהיר אותנו 'לקבל תקנות הנביאים והשופטים, ולשמוע דברי חכמים ולהיזהר בגדריהם', כלשון השערי תשובה שמרחיב להסביר שמבלעדי הציות לגדריהם, לא תתקיים התורה.

אבל כאן בא ר' נחמיה להוסיף לנו, שצריך להשמע לא רק לגזירות ולסייגים של החכמים, אלא אפילו על צורת ההודאה וכל תהלוכות חיי האדם צריך להכיר ולהחמיר לנו - שאל אביך! יש הלכות והנהגות איך להלל ולהודות על הניסים.

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים וערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים